

ORQUESTRA
PAU CASALS

SERIE II EXTRAORDINARIA

PRIMER CONCERT
DE
QUARESMA

13 MARÇ DE 1924
GRAN TEATRE DEL LICEU

SEGON CONCERT
DIUMENGE 16 DE MARÇ

A LES 5 DE LA TARDA

PROGRAMA

I

BEETHOVEN: *Cinquena simfonia*

II

STRAWINSKY:

Cant dels sirgadors del Volga, projecte
d'himne rus per a orquestra de vent

Scherzo fantàstic

Putxinel·li, ballet: suite

(PRIMERES AUDICIONS)

III

BERLIOZ: *La damnació de Faust*

I. Minuet de focs follets. II. Dansa de silfis.

III. Marxa hongaresa.

WAGNER

Idili de Sigfrid, poema simfònic

Tristany i Isolda, preludi i final

Direcció: FRANZ SCHALK i IGOR STRAWINSKY

TERCER i ÚLTIM CONCERT: Dimecres, 19, al vespre,
amb la cooperació de la sopran **MERCÈ PLANTADA**

AUDICIÓ LV

DE L'ORQUESTRA PAU CASALS

DIRIGIDA PELS MESTRES

FRANZ SCHALK

I

IGOR STRAWINSKY

P R O G

I

MOZART

SIMFONIA en do major (Jupitre).

- I. Allegro vivace.
- II. Andante cantabile.
- III. Menuetto.
- IV. Finale. Allegro molto.

Direcció: FRANZ SCHALK

II

STRAWINSKY

Focs artificials, scherzo simfònic.

Cant del rossinyol, poema simfònic.

L'ocell de foc, ballet: suite.

Direcció: IGOR STRAWINSKY

elements orquestrals creen *atmòsfera*. Hom pressent estranys esdeveniments romàntics. Apareix l'ocell de foc (variacions de la dansatriu qui el representa). Encalçat del príncep, és a la fi atrapat.

II. Ronda de les princeses encantades. Cançó a moviment pausat, de força color rus, acompanyant els jocs i danses de les presoneres del rei.

III. Dansa infernal dels súbdits de Katschei. Es ben difícil de descriure aquest extraordinari fragment, amb sos ritmes selvatges, sonoritats estranyes i riquesa extraordinària de la color instrumental.

Després canvia aquesta per complet, seguint la *berceuse* de l'ocell, quan l'au màgica fa dormir tota aquella generació lassa de dansar.

Final. Gran alegria amb el triomf de l'ocell sobre l'esperit de les tenebres.

quan de cop i volta l'emperador s'aixeca del llit amb tota la magnificència imperial, s'atansa a la finestra rebent de ple els raigs del sol i tots els presents cauen a terra mentre llur monarca els diu: «Bon dia!»

De tal bella rondalla que integra l'obra escènica de Stravinsky, ha pres aquest per al seu poema simfònic els tres episodis següents:

- I. Festa en el palau imperial i arribada del rossinyol.
- II. Els dos rossinyols. Cant del natural i joc del mecànic.
- III. Malaltia del sobirà, cant del ver rossinyol i goriment d'aquell.

Separant un episodi de l'altre, o més ben dit relligant-los, car van sens interrupció, apareix el cant d'un pescaire (entonat per la trompeta). Aquest nou personatge, introduït pel compositor, representa en l'obra l'element senzill i primordial, la natura, que intervé en l'acció comentant-la, a semblança del chor en la tragèdia grega.

L'OCELL DE FOC

Encar que no caldria gairebé donar l'argument de *L'ocell de foc*, per haver-lo ja representat aquí la companyia de balls russos set anys enrra, continuem una succinta impressió per als qui no coneixen l'obra.

L'argument és ben senzill. El jove príncep Ivan Tsarewitch atret, anant d'excursió, fins a les portes del palau encantat de Katschei, el magicià, atrapa un magnífic ocell de foc, al qual torna la llibertat a canvi d'una de ses plomes encantades, que li servirà de protecció contra les arts del bruixot.

Tretze formoses donzelles ixen del castell a l'hora baixa i es posen a jugar amb pomes d'or. El príncep, veient-les, s'és enamorat perdudament d'una d'elles i les segueix en tornant totes cap al castell. Arribat al jardí màgic, és escomès per un eixam d'enemics. Katschei va per matar el príncep, però aquest, amb l'ajuda de l'ocell de foc, n'és victoriós. El magicià cau i, esfondrant-se el castell, les nombroses víctimes recloses en aquest reprenen totes el seu primitiu aspecte. Totes són joves senyors i dames de la cort russa, i la donzella de qui s'era emparentat el príncep és la filla del Tsar, amb la qual s'emmuliera, voltat de les manifestacions d'afecte i l'homenatge dels súbdits.

El compositor ha construït una *suïte* per a concerts amb la música de l'obra, descrivint els següents episodis, independents l'un de l'altre:

- I. Introducció. Jardins encantats del magicià Katschei, l'immortal. Els jardins són embolcallats de febles tenebres. Curiosos

R A M A

III

R. STRAUSS

Don Joan, poema simfònic.

WOLF

Serenata Italiana.

WAGNER

*Els Mestres Cantaires de Nuremberg,
obertura.*

Direcció: FRANZ SCHALK

NOTES AL PROGRAMA

FRANZ SCHALK

Aquest il·lustre mestre vienès nasqué l'any 1865, havent fet els seus estudis musicals en el Conservatori de Viena, al costat dels directors d'orquestra més cèlebres, com Josef Sucher, Hans Richter, Anton Seidl, Félix Mottl, Artur Nikisch, Gustau Mahler i altres.

Començà molt d'hora sa carrera com violinista; son mestre d'aquest art fou el famós Josef Hellmesberger, membre d'una vella dinastia de músics que havien treballat amb el propi Beethoven i pogueren, de consegüent, transmetre-li sa tradició. Feu a l'ensem els seus estudis teòrics de contrapunt i composició amb el cèlebre Anton Bruckner considerat aleshores com un dels millors simfonistes. Aquest mestre no sols ensenyà a Schalk els coneixements musicals, sinó que encarrilà el seu pervindre artístic fent-lo devenir director d'orquestra. Començà a exercir aquest càrrec en el teatre de Graz, i en poc temps es guanyà un gran nom, especialment per ses execucions de les obres de Wagner.

Angelo Neumann, l'intendent de teatres famós per ses grans *tournées* per Europa amb *L'anell del nibelung*, l'emportà com primer director de l'òpera i dels concerts filarmònics. I ocupant aquell lloc a Praga fou en Schalk qui posà en escena per primera vegada l'any 1897 l'òpera *Pepita Giménez* del nostre malaurat Albéniz a presència de l'autor qui li expressà sa més viva satisfacció i l'honorà tota la vida amb la seva amistat.

De Praga fou cridat a l'Opera Reial de Berlín com primer director al costat de Ricard Strauss i Carl Muck.

Durant la temporada de 1898 dirigí un cicle wagnerià al Coventgarden de Londres, i per l'èxit obtingut fou portat a dirigir l'òpera alemanya al Metropolitan de Nova York. En tornant d'Amèrica, fou En Mahler, aleshores director de l'Opera Imperial de Viena, qui li oferí el lloc que acabava de deixar vacant l'eminent Hans Richter. D'aleshores ençà (1900) el mestre Schalk ha actuat principalment a Viena.

Compta aquest director en son historial artístic, amb haver-li confiat els més importants compositors mantes vegades l'estrena de llurs produccions. Darrerament ha estrenat *La dona sens ombra* de Strauss, *Palestrina* de Pfitzner, *Nostra dona* de Schmidt, *La ciutat morta* de Korngold, etc.

En l'aspecte simfònic ha fet també nombroses *tournées*, especialment amb l'Orquestra Filarmònica de Viena. Així ha dirigit en els principals països, com Anglaterra, Rússia, Suïssa, Itàlia, Amèrica del Nord i del Sud, essent justament ara la primera vegada que ve a la nostra terra, després de tan brillant carrera artística.

CANT DEL ROSSINYOL

Es un poema simfònic que l'autor ha compost amb posterioritat a la seva obra escènica *El rossinyol* i amb materials trets de la mateixa. Dits materials provenen del segon i tercer acte de l'obra, de la qual n'executarem en un pròxim programa un bon fragment de l'acte primer. Mes creiem absolutament indispensable donar l'argument de tal obra, per a la millor comprensió del poema simfònic constituït per tres episodis de la mateixa.

El rossinyol és una rondalla xinesa d'Andersen, l'acció de la qual és com segueix:

L'emperador de la Xina ha trobat en un llibre que hi ha un formós ocell, nomenat rossinyol, i s'admira de no conèixer-lo. Mana als seus savis, mandarins i camarlencs que el cerquin arreu, per jardins i boscos. Una petita cuinera del palau coneix l'ocell que desconeixen els grans savis i s'ofereix a amenar-los. Marxen plegats fins a un lloc on la cuinera reconeix l'ocell pel seu cant. Els personatges, admirats del rossinyol, el conviden a anar al palau per donar-li un concert. Vingut al palau, canta davant l'emperador qui també n'és empendat al punt.

Al bo i millor de la festa arriba una embaixada japonesa, i els tres embaixadors presenten al sobirà una magnífica capsa contenint un rossinyol mecànic, que els japonesos declaren imitable i més pràctic que no el natural. Sols tocant un botó, es posa a cantar tantes voltes com hom vol. L'emperador, sentint-lo, reconeix sa perfecció, i tot seguit vol veure quin és millor dels dos, manant que cantin alhora. Però l'ocell del bosc és fugit i l'emperador, furiós de tal impolitesa, condecora el rossinyol mecànic amb el títol de «Cantaire de Cambra», destinant-li en la seva cambra íntima la tauleta de nit del costat esquerre, *que és del cor*.

Poc temps després, l'emperador cau malalt, i, per distreure's, toca el botó per fer cantar la màquina. Però aquesta és espatllada, i el malalt, patint més i més, comença a tenir remordiments de la seva vida, apareixent-se-li en visions les moltes víctimes comeses. De sobte, demana el gran timbal xinès, per ofegar llurs veus menaçadores. En pronunciar aquesta demanda, apareix de nou a la finestra el rossinyol veritable i es posa a cantar-li belles cançons. L'espectre de la Mort, que es posava ja sobre el pit del monarca, arrebaissant-li corona, ceptre i demés atributs reials, comença també a fixar-se en el cant del rossinyol, qui endreça a la Mort delitoses tonades. Aquesta, entusiasmada, demana a l'ocell més i més cançons, però ell li exigeix que abans torni al rei tot ço que li ha pres. Així ho fa la Mort, i l'ocell es posa a cantar sens repòs fins a l'aurora. Aleshores la Mort, transformant-se en núvol, ix per la finestra.

L'emperador reconeix el rossinyol, li perdona tot i demana que romangui tota la vida al seu costat. L'ocell li diu que és impossible, però abans de tornar a fugir, promet vindre a cantar sempre que li demani el sobirà. Aquest s'endorm; els camarlencs arriben al matí creient-lo ja mort i comencen el toc de difunts,

Com obres menors devem comentar encara dues series de piano a quatre mans i un bon nombre de *Melodies* per a cant i piano amb els títols de *Lirica japonesa*, *Recull d'infants*, *Records de ma joventut*, *Quatre cançons russes*, *Privavulki*, cançons per a veu de dona i vuit instruments; *Berceuse du chal*, amb acompanyament de tres clarinets, etc.

En l'actualitat està composant Strawinsky un gran concert de piano amb orquestra de vent i molts contrabaixos. Aquesta obra deu estrenar-se pròximament a París sota la direcció del mestre Koussevitzky, executant el propi autor la part de piano, car és prodigiosa la seva execució en aquest instrument.

Com es veu, al present es decanta Strawinsky cap a la petita orquestra, amb preferència pels instruments de vent, la veu humana i el piano.

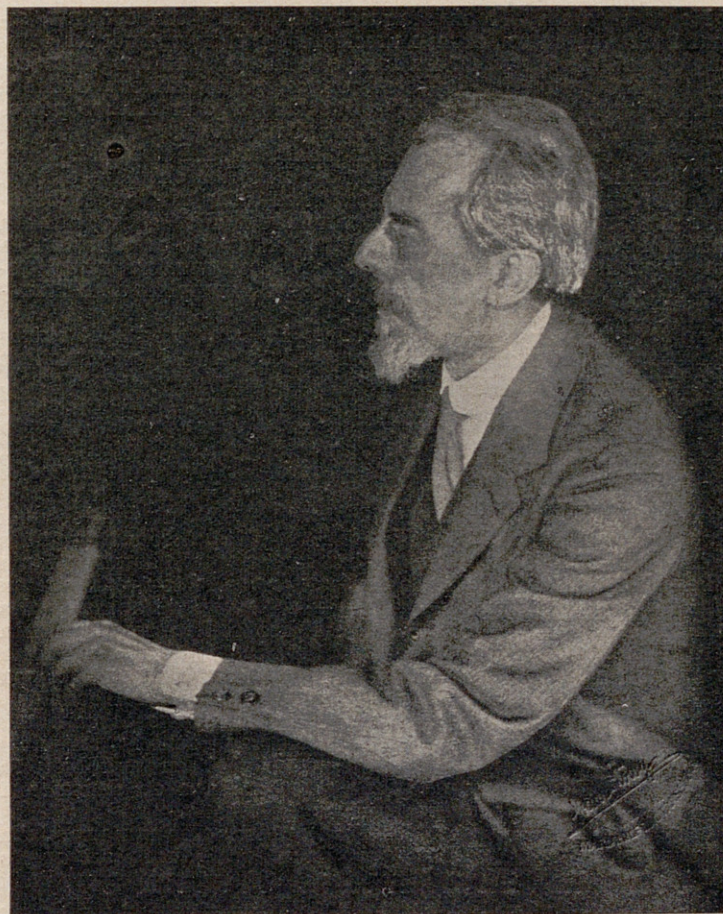
COMENTARI A LES COMPOSICIONS DE STRAWINSKY

(SEGONS EL PROPI AUTOR)

FOCS ARTIFICIALS

Es una de les primeres composicions de Strawinsky per a gran orquestra. Constitueix una mena de fantasia orquestral que ha estat sovint interpretada erradament. L'autor diu que no es proposà gens ni mica, en compondre-la, fer una imitació dels focs artificials, com li han atribuït. Ço que es proposà fou construir amb el material sonor una peça instrumental qui dongui la impressió que ell fa una pirotècnia musical a semblança de la que fan els pirotècnics amb els elements dels focs. No cerca, doncs, cap imitació de la imatge ni de l'efecte acústic d'un coet o una piula, sinó un treball personal qui deu provocar a l'oïda una impressió semblant a la que els focs produeixen als ulls, però independentment de tota imatge ni remembrança.

Aquesta, obra d'un sorprenent efecte per les seves ardideses i invencions, fou composta com present de nocces a la filla d'en Rimsky-Korsakow, l'any 1908. Uns quants anys més tard fou executada a Barcelona per l'Orquestra Simfònica de Madrid, essent la primera obra de Strawinsky que conegué nostre públic. Malgrat qualques protestes tèbies, els entusiastes s'imposaren, exigint sa repetició. Podem qualificar-la com el pòrtic de la nova forma strawniviana.

FRANZ SCHALK

IGOR STRAWINSKY

No compta sinó 41 anys aquest compositor tan conegut, estimat i discutit en tot el món musical i popularitzat per les companyies de ballets russos. La idea que ha presidit l'organització dels presents concerts, ha estat, doncs, principalment donar a conèixer les més interessants produccions de tan cèlebre personalitat musical interpretades pel propi autor.

Nasqué el mestre rus a Oranienbau, vora Petrograd, l'any 1882; començà estudiant la carrera de lleis fins obtenir el títol de doctor en dret i després es decantà cap a la música, especialment al piano, que treballà molt a fons, car el seu pare, qui era cantaire i féu sa primera educació musical, volia especialitzar-lo com concertista de dit instrument. Però Strawinsky preferí donar-se a la composició i féu els seus estudis complets amb Rimsky-Korsakow.

La seva activitat en aquest gènere ha estat verament extraordinària, havent ja compost nombroses obres, especialment escèniques. Fou sa primera producció una *Simfonia en mi bemoll*, composició de joventut (1907), a la qual seguien: *Faune i pastora*, cicle de cançons per a cant i orquestra; *Scherzo fantàstic*, per a orquestra i *Focs artificials*, també per a gran orquestra (1908). Després de varies obres menors, *Estudis* per a piano i *Melodies* per a cant i uns fragments de *El rossinyol*, ve la seva creació important, el ballet rus *L'ocell de foc* (1909-10), al qual segueix aviat altre del mateix gènere *Petrushka* (1911), assolint ambdues els èxits més grandiosos qui serviren a consagrar arreu la fama de l'autor. Seguí altra estrena sensacional en el teatre, *Sacre du Printemps* (1912-13), que produí les més sorolloses i apassionades manifestacions en oposats sentits, i bentost la seva primera òpera, més ben dit, rondalla lírica, *El rossinyol* (1914). D'aquesta obra, que consta de tres actes, n'ha extret poc després el seu poema simfònic *Cant del rossinyol*, que avui donem a conèixer.

La important llista de composicions escèniques es continua amb la bufonada *Renard* (1916), representada com les anteriors per la companyia de balls russos, consistint en una història cantada per quatre personatges, i acompanyada de dansaires i acrobates. L'orquestra consta sols de 14 músics.

Segueix la *Història del soldat* (1918), música per a una rondalla russa, consistint en un lector qui relata l'acció, amb set actors i set instruments sols, que l'executen. A l'any següent produeix el ballet *Pulcinella* i l'òpera *Mavra* sobre un llibre de Puschkin. i a continuació *Les noces*, consistent en una cantata coreogràfica, una mena de Passió russa, basada en cants de noces de la seva terra. Es compon aquesta originalíssima obra de quatre veus solistes, quatre cors, quatre pianos i divuit instruments de percussió. Obra començada en 1917, fou acabada en 1923.

L'any 1920 produeix, amb el títol «A la memòria de Debussy», la composició titulada *Simfonies d'instruments de vent*, amb un cert caràcter clàssic, malgrat certes modulacions quelcom dures a l'orella. I l'octubre darrer deixà llest un *Octet* també per a instruments de vent.

IGOR STRAWINSKY

qui signe cette reproduction de son portrait en Pierre Bonnard peintre catalan Carlos Pellicer à qui il est une